

Grażyna Słupczyńska

Teatralny dialog jesienią

Acta Humana nr 2, 195-198

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grażyna Słupczyńska

Teatralny dialog jesienią

Lublin na teatralnej mapie Polski prezentuje się niezwykle interesująco, gdyż tradycją stało się organizowanie licznych przeglądów teatralnych, festiwali czy imprez kulturalnych, które cieszą się dużym zainteresowaniem odbiorców. Premieiry w teatrach lubelskich, jak również przyjezdnych, wpisały się na stałe w życie kulturalne miasta, stając się jego nieodłącznym elementem. Przedsięwzięcia artystyczne podejmowane były zwłaszcza teraz, ponieważ Lublin ubiegał się o miano Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Dzięki temu nieznacznie zmienił się charakter niektórych imprez, dostęp do nich, a co najważniejsze – program artystyczny.

Nieodłącznym elementem życia kulturalnego miasta są festiwale teatralne, organizowane przez władze samorządowe we współpracy ze środowiskiem studenckim. W ciągu roku odbywa się ich wiele, lecz dopiero jesienią miasto staje się prawdziwą teatralną „osadą”, w której nieodłącznym tematem rozmów są wrażenia po obejrzanym spektaklu lub niecierpliwe oczekiwanie na kolejny. Międzynarodowy Festiwal „Konfrontacje Teatralne”, Studencki Ogólnopolski Festiwal Teatralny „Kontestacje”, Międzynarodowe Spotkania Teatrów Tańca – to na te wydarzenia mieszkańcy czekają cały rok, aby w czasie polskiej złotej jesieni móc delektować się „prawdziwym smakiem teatru”.

„Kontestacje” odbyły się w dniach 18–21 listopada 2010 roku. Jest to przegląd głównie teatrów studenckich, organizowany od 2005 roku przez studentów aktywnie działających przy Akademickim Centrum Kultury UMCS „Chatka Żaka”. Ideą, która towarzyszy festiwalowi od samego początku, jest umieszczona w nazwie wydarzenia „kontestacja” świata, otaczającej rzeczywistości. Festiwal jest bez wątpienia doskonałą okazją do wyrażenia siebie przez sztukę. Z kolei Międzynarodowe Spotkania Teatrów Tańca odbywają się w Lublinie od 1997 roku i należą do jednych z ważniejszych festiwali sztuki tańca w Polsce i w Europie, o czym można było się przekonać podczas ostatniej edycji (10–14 listopada 2010). Taniec jako „medium poznania” okazuje się być doskonałym materiałem teatralnych poszukiwań. Głównym celem „Spotkań” jest dialog, wzajemne poznanie,

wymiana doświadczeń między polskimi i zagranicznymi twórcami, ale także ciągle poszukiwanie inspiracji artystycznych. Taniec jako język współczesnego teatru – głównie ze względu na swój bezpośredni charakter – jest sztuką ponad wszelkimi granicami, niewymagającą znajomości języków i w pełni otwartą na różne dziedziny kultury.

„Konfrontacje Teatralne” to najstarszy lubelski festiwal. W 2010 roku odbyła się jego piętnasta edycja. „Konfrontacje” to niewątpliwie największy i najbardziej znany przegląd sztuki teatralnej w Lublinie, który nawiązuje do dwóch istotnych organizacji: Studenckiej Wiosny Teatralnej i Konfrontacji Młodego Teatru, związanych ze studenckim centrum kulturalnym „Chatka Żaka”. Nazwa, a także idea imprezy, powstała w 1996 roku. Z inicjatywy Janusza Opryńskiego (twórcy i reżysera teatru „Provisorium”, obecnie dyrektora do spraw artystyczno-programowych Centrum Kultury w Lublinie) spotkali się wówczas organizatorzy i uczestnicy studenckich festiwali, decydując, iż co roku będą wybierać komisarzy nowej edycji. Za główną ideę przyjęli konfrontowanie dokonań teatralnych środowiska lubelskiego z osiągnięciami zespołów z innych części Polski i z zagranicy. Podczas każdej z edycji festiwalu prezentowane są spektakle cenionych twórców teatru awangardowego z całego świata.

Jubileuszowa, piętnasta edycja zapowiadała się niezwykle interesująco od samego początku. Podczas festiwalu (16–23 października 2010 roku) można było zobaczyć kilkadziesiąt spektakli, ale także koncertów, pokazów, prezentacji i seansów filmowych. Lublin na osiem dni stał się miejscem spotkań teatralnych Zachodu i Wschodu, gdyż do miasta przybyły zespoły z Rosji, Wielkiej Brytanii, USA. Polskę reprezentowały natomiast teatry z Warszawy, Poznania oraz silna grupa lubelska.

Już w opisie całego przedsięwzięcia organizatorzy zapowiadali liczne zmiany. Piętnasta edycja festiwalu upłynęła pod znakiem z jednej strony kontynuacji tradycji, a z drugiej – nowości, zwłaszcza w prezentacji dorobku współczesnego teatru rosyjskiego i jego specyfiki. Widzowie wierni od początku festiwalowi mieli możliwość spotkania stałych gości, m.in. legendarnego zespołu teatralnego Ósme-go Dnia, ale też tych, którzy pojawili się po raz pierwszy, jak na przykład Teatr Kolady z Jekaterynburga.

Program festiwalu został zbudowany w sposób zupełnie odmienny od dotychczasowych. Jego precyzyjna organizacja umożliwiła spokojne przemieszczanie się z miejsca na miejsce w celu obejrzenia wszystkich spektakli. Przeważnie były one grane dwukrotnie, co dawało odbiorcom jeszcze większe pole manewru. Organizatorzy poradzili sobie także ze zgorą poprzednich edycji, a mianowicie z częstymi opóźnieniami, przedłużającymi się przerwami pomiędzy kolejnymi spektaklami, których efektem nie był bynajmniej odpoczynek widzów, lecz męczące oczekiwanie. Istotnym ogniwem spajającym całe przedsięwzięcie była praca Klubu Fe-

stiwalowego. Nieocenione okazały się przedpołudniowe spotkania z twórcami, podczas których istniała możliwość zadania tak często rodzących się w trakcie oglądania spektaklu pytań i rozwiania wątpliwości. Odbywały się ponadto pospektaklowe koncerty, nad którymi także czuwał Klub. Zadbano również o to, aby bariera językowa nie przeszkadzała w odbiorze prezentowanych dzieł. Spektakle były tłumaczone, a napisy pojawiały się w odpowiednich momentach.

„Konfrontacje Teatralne” stworzył monumentalny spektakl w reżyserii Krzysztofa Warlikowskiego, dyrektora artystycznego Nowego Teatru w Warszawie, związanego także z Teatrem Rozmaitości, (*A*)*pollonia*, którego premiera miała miejsce 10 maja 2010 roku w Warszawie. Inauguracja odbyła się w nowej przestrzeni teatralnej, a mianowicie w Hali Międzynarodowych Targów Lubelskich. Spektakl Warlikowskiego, oparty między innymi na tekstach Ajschylosa, Eurypidesa, Hanny Krall, Johna Maxwella Coetzego, poruszał problem ofiary i ofiarowania w kontekście odpowiedzialności, jej sensu, a ponadto konsekwencji i granic poświęcenia. Bohaterkami przedstawienia reżyser uczynił trzy kobiety – Ifigenię, Alkestis i Apolonię. Są to ofiary losu, wojny, przeznaczenia. W role wcielili się wybitni aktorzy teatralni i filmowi, tacy jak Magdalena Cielecka, Danuta Stenka, Maja Ostaszewska, Jacek Poniedziałek i Maciej Stuhr. Spektakl trwający ponad cztery godziny zgromadził ogromną publiczność.

Ideę kontynuacji tradycji „spotkanie starych znajomych” otworzyła poznańska grupa teatralna spektaklem *Paranoicy i Pszczelarze* (premiera 30 grudnia 2009). Teatr Ósmego Dnia pokoleniowo i ideowo nawiązuje do lubelskich teatrów alternatywnych, a na festiwalu pojawia się od jego pierwszej edycji. Zaprezentowany przez grupę spektakl poświęcony został analizie współczesnej Polski, zbudowano go na zasadzie kontrastu. Z jednej strony widz miał do czynienia z wręcz obrzydliwym i niezwykle agresywnym językiem polityki, z drugiej zaś – z elementami życia zwykłych ludzi, ich pragnieniami i dążeniami. W zachowaniach bohaterów można było zaobserwować schizofreniczne odczucie rzeczywistości. Rozdarcie i inność wyrażone zostały w sposób szczególny w warstwie językowej.

Drugim nowym spektaklem był *Chekhov Lizardbrain* (premiera w 2008 roku) grupy Iron Theatre Company z Filadelfii. Jest ona znana w kręgu teatralnym z adaptacji dramaturgii i prozy słowiańskiej. Podczas ostatniej wizyty w Lublinie w 2004 roku formacja ta zaprezentowała spektakl pod tytułem *Henryk w połowie drogi do piekła*, który był adaptacją *Opętanych* Witolda Gombrowicza. Podczas jubileuszowej edycji filadelfijska grupa zaprezentowała spektakl niezwykle różniący się od pozostałych zarówno formą, jak i tematyką. Można go niewątpliwie określić jako studium umysłu. Stanowi on bowiem zaskakujące połączenie motywów z *Trzech sióstr* Antoniego Czechowa ze współczesną wiedzą na temat mózgu. Takie połączenie dwóch zgoła odmiennych motywów dało w efekcie końcowym satyryczny obraz postdramatycznego świata z rosyjską nutą w tle.

Kontynuację tradycji można było także odnaleźć w spektaklu *Nasza klasa* Tadeusza Słobodzianka, przygotowanego we współpracy z Laboratorium Dramatu, który otrzymał literacką nagrodę Nike. Nadrzędną formułą festiwalu była jednak prezentacja dorobku współczesnego teatru rosyjskiego. Widzowie mieli okazję obejrzyć współczesne i najwyżej oceniane przez krytyków teatralnych spektakle. *Życie jest piękne* Centrum Dramatu i Reżyserii w Moskwie, obok prezentowanych na festiwalu *Paranoików i Pszczelarzy*, to wcielenie teatru dokumentalnego, społecznie zaangażowanego, jednak stanowiącego jednocześnie jego przeciwieństwo, pomimo że cechą konstrukcyjną był również kontrast. Fabuła na pozór banalna, gdyż opisująca historię miłości dwóch braci do jednej dziewczyny, została opowiedziana w niezwykle oryginalny sposób – za pomocą języka ulicy i mowy ciała. Gesty wniosły o wiele więcej treści niż wyszukany miłosny poemat.

Do rosyjskiego nurtu na festiwalu należały także *Remis trwa tylko chwilę* Rosyjskiego Akademickiego Teatru RAMT, *Hamlet* i *Wiśniowy sad* Teatru z Jekaterynburga w reżyserii Nikołaja Kolady, który jest autorem 70 sztuk teatralnych, prozaikiem i aktorem. W sposób szczególny dwa spektakle z nurtu rosyjskiego, a mianowicie *Hamlet* i *Wiśniowy sad*, utrzymały zapoczątkowany przez *(A)polonię* Warlikowskiego bardzo wysoki poziom podczas festiwalu. Lubelszczyznę zaprezentowała równie silna grupa, między innymi Teatr Maat Projekt Tomasza Bazana, Teatr im. Juliusza Osterwy, Teatr Centralny, Scena Plastyczna KUL.

Podczas ośmiu dni Międzynarodowego Festiwalu „Konfrontacje Teatralne” Lublin 2010 widzowie mogli zobaczyć ekipy aktorskie pochodzące z wielu zakątków Polski i świata, spektakle reprezentujące różne nurty we współczesnym teatrze, a co najważniejsze – realizowane przez najwybitniejszych twórców. Przewodnie motywy festiwalu, czyli kontynuacja tradycji i nowoczesny teatr rosyjski, stworzyły niezwykłą atmosferę sprzyjającą odbiorowi dzieła teatralnego. Każde z zaprezentowanych przedstawień złożyło się na komplementarny wizerunek Lublina jako teatralnego miasta w Polsce. Festiwal był także doskonałą okazją do podzielenia się swoimi spostrzeżeniami, a co najważniejsze – do rozmów z wybitnymi twórcami, które trwały nieraz do późnych godzin nocnych. Dialog ze sztuką i z jej twórcami przeradzał się niejednokrotnie w dyskusje na temat kondycji współczesnego teatru. Lublin z pewnością, organizując festiwal po raz piętnasty, uczynił ogromny ukłon w stronę sztuki.